การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ความต้องการและแนวทางการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร

ENVIRONMENT ANALYSIS, NEED AND GUIDELINES FOR SCHOOL MANAGEMENT OF REMOTE HIGHLAND AREAS

จงกล แก้วโก[1*]
รักษิต สุทธิพงษ์[2]
สมบัติ นพรัก[3]
ฉลอง ชาตรูประชีวิน[4]

[1] นิสิตระดับการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
[1] Ed.D. candidate, Department of Educational Administration, School of Education, University of Phayao.
[2]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
[2] Assistant Professor Dr., Chairperson of the Thesis Committee, Department of Educational Administration, School of Education, University of Phayao.
[3]รองศาสตราจารย์ ดร. กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
[3] Associate Professor Dr., Thesis Supervisor, Department of Educational Administration, School of Education, University of Phayao.
[4]รองศาสตราจารย์ ดร. กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
[4] Associate Professor Dr., Thesis Supervisor, Department of Educational Administration, Faculty of Education, Naresuan University.
* Corresponding Author E-mail: khawnja@hotmail.com

รับต้นฉบับ 14 สิงหาคม 2563 ปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ตุลาคม 2563 ลงตีพิมพ์ 30 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ความต้องการและแนวทางการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำนวน 368 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อหาค่า IOC ได้ค่าตั้งแต่ 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ .97 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพแวดล้อมการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร พบว่า จุดแข็งคือจัดโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนที่ชัดเจน จุดอ่อนคือครูมีภาระงานมากทั้งงานสอนและงานสนับสนุน โอกาสคือ หน่วยงานภายนอก

ส่งเสริมและสนับสนุนโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการศึกษา อุปสรรคคือนักเรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเชื่อและค่านิยมที่แตกต่างกัน ครอบครัวมีฐานะยากจน ผู้ปกครองประกอบเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ

2. ความต้องการการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร มี 5 ด้านประกอบด้วยด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านแผนและงบประมาณ ด้านบริหารทั่วไปและด้านโครงการพระราชดำริ พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านบุคลากร

3. แนวทางการบริหารโรงเรียนในพื้นที่ภูเขาสูงและทุรกันดาร พบว่า 1) ปรับโครงสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 2) เปิดห้องเรียนสาขาตามหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล 3) ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน 4) สร้างภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษา 5) เพิ่มเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัว ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนพักนอน 6) ทำข้อตกลงร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาจัดนักศึกษาฝึกสอน 7) เพิ่มค่าครองชีพค่าตอบแทนให้กับบุคลากร 8) กำหนดเกณฑ์การเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูให้เป็นกาลเฉพาะ 9) พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อม, ความต้องการ, แนวทาง, พื้นที่สูงและทุรกันดาร

Abstract

The objective of this research was to study the environment analysis, need, and guidelines for school management of remote highland areas. The samples used in the research were 361 persons; school administrators and teachers by multi–stage sampling. The research instruments were questionnaires and interviews. There were the questionnaires with the IOC between 0.80–1.00, and the reliability was 0.97. The SPSS for Windows package was used to measure data analysis. The statistics used consisted of percentage, mean, and standard deviation and content analysis.

The results revealed that;

1. The environment of the school management of remote highlands areas found that the strength was the precise structure of school management. The weakness is that teachers had heavy workloads, both teaching and supporting affairs. Opportunities were external organizations to promote and support by applying modern digital technology in educational management. The obstacles were that most students were ethnic groups with different beliefs and values. The family was poor. Parents were doing subsistence agriculture.

2. The need of school management of remote highlands areas had five aspects: academic, personnel, planning and budget, general management and royal projects found that the overall image was at a high level when considering each aspect, it was investigated that the aspect with the highest mean was personnel.

3. Guidelines of school management of remote highlands areas found that 1) adjust the curriculum structures to be in line with the context of educational institutions 2) opening classroom branches in remote villages 3) adopting information technology media in teaching and learning management 4) building a network of partners for participation in educational development 5) increasing subsidies for individual, and additional expenses for boarding students 6) making an agreement with the higher educational institution to organize student teachers 7) increasing the living expenses, compensation for personnel 8) establishing criteria for the promotion of school teachers to a specific time, and 9) developing a system for helping students.

Keywords: Environment, Need, Guidelines, Remote Highland Areas

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคน สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก การศึกษาเป็นโครงสร้างพื้นฐานของทุกสังคม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติถึงสิทธิของบุคคลในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ดังนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้บัญญัติที่ถือเป็นกรอบและแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยเฉพาะในหมวดที่ 2 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาที่กำหนดให้การศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545, 2545)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่ามีปัญหาการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาการอ่านออกเขียนได้ การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์และการคิดคำนวณ ขาดแคลนเทคโนโลยี สื่อการเรียนการสอน ควรส่งเสริมสื่อเทคโนโลยีจัดสรรงบประมาณและบุคลากรครูให้เพียงพอ ด้านการบริหารงานงบประมาณพบว่าปัญหาด้านการจัดสรรงบประมาณน้อย ไม่เพียงพอในการบริหารจัดการ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในด้านการบริหารงานงบประมาณ ควรมีการวางแผนและบริหารจัดการ ให้เพียงพอ มีการระดมทุนจากองค์กรต่าง ๆ ด้านการบริหารงานบุคคลพบว่ามี ปัญหาขาดแคลนบุคลากรครู ครูย้ายบ่อย ครูไม่ครบตามสาระ ครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอก ภาระงานของครูมาก ขาดขวัญและกำลังใจ และด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่าปัญหาด้านบริหารงานวิชาการ งบประมาณน้อย และขาดแคลนบุคลากร ครู ครอบคลุมทุกฝ่ายงาน เนื่องด้วยโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ระบบสาธารณูปโภค ขั้นพื้นฐานยังไม่พร้อม ควรระดมทุนเร่งพัฒนาโครงสร้างการบริหาร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) นอกจากนี้ โรงเรียนในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร (กพด.) ตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร พื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดนหรือ

พื้นที่อื่น ๆ ซึ่งมีความยากลำบากในการจัดการศึกษา จากบทสรุปผลการดำเนินงานการพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร (กพด.) ฉบับที่ 4 พ.ศ.2550 – 2559 ยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ เนื่องจากมีปัญหาเชิงคุณภาพที่ต้องเร่งแก้ไขโดยรวม 8 เป้าหมายหลัก คือ 1) ด้านเสริมสร้างสุขภาพของเด็กตั้งแต่ในครรภ์มารดา 2) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา 3) การเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางวิชาการและทางจริยธรรม 4) การเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการงานอาชีพ 5) การปลูกฝังจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6) การเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นและของชาติไทย 7) ขยายการพัฒนาจากโรงเรียนสู่ชุมชน และ 8) พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นศูนย์บริการความรู้ (บทสรุปแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ฉบับที่ 4 พ.ศ.2550 – 2559)

SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์การ หรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต SWOT เป็นตัวย่อที่มีความหมาย ดังนี้ Strengths – จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ Weaknesses – จุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบ Opportunities – โอกาสที่จะดำเนินการได้ Threats – อุปสรรค ข้อจำกัด หรือปัจจัยที่คุกคามการดำเนินงานขององค์การ หลักการสำคัญของ SWOT ก็คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก ดังนั้น การวิเคราะห์ SWOT จึงเรียกได้ว่าเป็น การวิเคราะห์สภาพการณ์ (Situation Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จัก สภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส–อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร (เอกชัย บุญยาธิษฐาน, 2553) ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มีต่อองค์กรธุรกิจ และจุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถด้านต่าง ๆ ที่องค์กรมีอยู่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินตามกลยุทธ์ขององค์กรตามระดับองค์กรที่เหมาะสมต่อไป

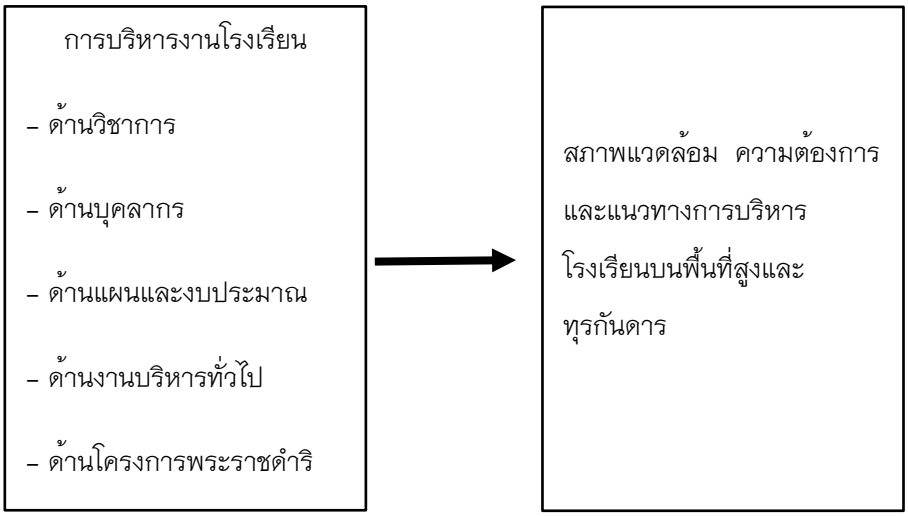
จากการที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติงานในพื้นที่มาเป็นเวลานานและได้ตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ความต้องการและแนวทางการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารเพื่อให้ทราบถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค รวมถึงความต้องการและแนวทางของโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารเพื่อประกอบการกำหนดกลยุทธ์ในการศึกษาขั้นต่อไป ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ความต้องการและแนวทางการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยอาศัยกรอบแนวคิดจากแนวพระราชดำริการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร (กพด.) ของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลภาระหน้าที่การบริหารงานในโรงเรียน 4 ฝ่าย (งานวิชาการ งานบุคลากร งานแผนและงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป) ตามกฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550 แนวคิดการวิเคราะห์สถานภาพขององค์กรด้วยเทคนิค SWOT Analysis และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเพื่อให้ได้สภาพแวดล้อม ความต้องการและแนวทาง นำไปสู่การจัดทำกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารต่อไป รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสาร เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสรุปเป็นภาพรวมเพื่อให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมความต้องการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำนวน 368 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน โดยขั้นตอนแรก ทำการสุ่มเขตพื้นที่การศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขั้นตอนที่สองทำการสุ่มสถานศึกษาในจังหวัด และขั้นตอนที่สามสุ่มครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ ประกอบด้วย 6 เขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน

การสร้างเครื่องมือที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามแนวการวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและความต้องการ โดยเป็นข้อคำถามปลายเปิดและแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 65 ข้อ

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้มีความรู้ และมีประสบการณทางการบริหารการศึกษาและการวัดประเมินผล จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความถูกต้องของสำนวนภาษา ในการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญผู้วิจัยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00

3. ปรับปรุงภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 31 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

5. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาให้ความเห็นชอบ เพื่อจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

2. ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์ จำนวน 368 ชุด ได้แบบสอบถามคืน 318 ชุด คิดเป็นร้อยละ 86.41

การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมใช้การแจกแจงค่าความถี่

3. การวิเคราะห์ความต้องการการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ส่วนที่ 2 การศึกษาแนวทางบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารโดยการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน ในด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานแผนและงบประมาณ การบริหารงานทั่วไปและการบริหารงานด้านโครงการพระราชดำริ 8 เป้าหมายหลัก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และหรือประสบการณ์เกี่ยวข้องกับโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร จำนวน 1 คน

2) ผู้อำนวยการสำนักการศึกษาหรือกองการศึกษาที่ดูแลงานโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารจำนวน 1 คน

3) ผู้บริหารหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน

4) ศึกษานิเทศก์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการนิเทศการสอนโรงเรียนในพื้นที่สูงและทุรกันดาร จำนวน 2 คน

5) ครูผู้สอนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษที่สอนในโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอน ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 1 คน

2. การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาบนพื้นที่สูงและทุรกันดารที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 9 คน ได้แก่ โรงเรียนบ้านเปียงซ้อ โรงเรียนหมู่บ้านสหกรณ์ และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนศรีสมวงศ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือโดย

1) ศึกษากรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร

2) สร้างแบบสัมภาษณ์โดยใช้กรอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร

3) นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยการศึกษามหาวิทยาลัยพะเยาในการทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อขอเข้าสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยประสานผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์

3. ผู้วิจัยเข้าสัมภาษณ์ตามวันเวลาและสถานที่ ตามแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลมาจัดกระทำข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใช้การแจกแจงค่าความถี่

ผลการวิจัย

1. สภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร พบว่าจุดแข็ง (Strength) คือ การจัดโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนและการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรมีความชัดเจน บุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถ ผู้บริหารและครูมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน จุดอ่อน (Weaknesses) คือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีภาระงานมากทั้งงานสอนและงานสนับสนุน ค่าตอบแทน สวัสดิการอื่น ๆ ไม่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป ผู้บริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาย้ายบ่อย โอกาส (Opportunities) คือ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการศึกษา อุปสรรค (Threats) คือ นักเรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเชื่อ และค่านิยมที่แตกต่างกัน ครอบครัวมีฐานะยากจน หมู่บ้านอยู่ห่างไกลจากโรงเรียนและการคมนาคม มีความยากลำบาก ผู้ปกครองประกอบเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ มีการศึกษาค่อนข้างน้อย

2. ความต้องการการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.41) เมื่อจำแนกตามรายด้านพบว่าความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านบุคลากร ($\overline{X}$ = 4.54) รองลงมา คือ ด้านบริหารทั่วไป ($\overline{X}$ = 4.48) ด้านแผนและงบประมาณ ($\overline{X}$ = 4.39) ด้านวิชาการ ($\overline{X}$ = 4.35) และด้านโครงการพระราชดำริ ($\overline{X}$ = 4.29) ตามลำดับแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลรวมของค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความต้องการเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร จำแนกตามรายด้าน

ด้าน	N=338		ระดับความต้องการ
	$\overline{X}$	S.D.	
1. ด้านวิชาการ	4.35	.40	มาก
2. ด้านแผนและงบประมาณ	4.39	.50	มาก
3. ด้านบุคลากร	4.54	.36	มากที่สุด
4. ด้านบริหารทั่วไป	4.48	.44	มาก
5. ด้านโครงการพระราชดำริ	4.29	.31	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.41	.40	มาก

3. แนวทางการบริหารโรงเรียนในพื้นที่ภูเขาสูงและทุรกันดาร พบว่า แนวทางการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร ประกอบด้วย 9 แนวทาง ดังนี้ 1) จัดรูปแบบการเรียนการสอนตามปกติ แต่ปรับโครงสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เน้นจัดการศึกษาทางเลือกด้านอาชีพและการดำรงชีวิต 2) เปิดห้องเรียนสาขาตามหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล 3) ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน 4) สร้างภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษา 5) เพิ่มเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัว ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมสำหรับโรงเรียนที่มีนักเรียนพักนอน 6) ทำ

ข้อตกลงร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาที่มีคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ ให้จัดนักศึกษาไปฝึกสอนในโรงเรียนที่อยู่บนพื้นที่สูงและทุรกันดาร 7) เพิ่มค่าครองชีพ ค่าตอบแทนให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร 8) กำหนดเกณฑ์การเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูให้เป็นกาลเฉพาะพื้นที่สูงและทุรกันดาร 9) พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือและเฝ้าระวังนักเรียนให้ได้เรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ความต้องการและแนวทางการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เป็น **จุดแข็ง** พบว่าโรงเรียนจัดโครงสร้างการบริหารงานและการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรอย่างชัดเจน บุคลากรปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลาและเต็มความสามารถ บุคลากรมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เป็นเพราะกระทรวงศึกษามีกรอบ กฎระเบียบและหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน โรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารอยู่ห่างไกล ผู้บริหาร ครู พักอาศัยในบ้านพักครู ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษามีสัมพันธภาพ วัฒนธรรมองค์กรที่ดีในการทำงาน ทำงานเป็นทีม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีในหมู่คณะ สอดคล้องกับงานวิจัย อโณทัย ไทยวรรณศรี และคณะ (2559) พบว่า คุณลักษณะของครูที่ดีในโรงเรียนพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร ครูผู้สอนจะต้องมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม การทำงานร่วมกับชุมชน การสร้างเครือข่าย เพื่อสร้างความยั่งยืนในพื้นที่ และสอดคล้องกับ สมพิศ กาติ๊บ (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่ภูเขาสูงภาคเหนือตอนบน พบว่า สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็ง (Strength) เอื้อต่อการบริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่ภูเขาสูงภาคเหนือตอนบน คือ ด้านโครงสร้างและนโยบาย มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนและจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจน กำหนดขั้นตอนและวิธีการประสานงานเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงาน

จุดอ่อน พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีภาระงานมาก ทั้งงานสอนและงานสนับสนุน ค่าตอบแทน สวัสดิการอื่น ๆ ไม่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป ทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารผู้บริหารและครูคือฟันเฟืองสำคัญในการพัฒนา ในพื้นที่ห่างไกลมาก ๆ ส่วนใหญ่โรงเรียนจะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ครูผู้สอนมีจำนวนน้อย บางครั้งครูต้องสอนควบชั้นเรียน และครูต้องทำงานสนับสนุนอื่น ๆ อีก เช่น งานการเงิน งานพัสดุ นอกจากนี้ ผู้บริหารและครูย้ายบ่อยเพราะไม่ใช่คนในพื้นที่และไม่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ สมชาย อังสุโชติเมธี (2561) พบว่า การพัฒนาครูผู้สอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่สูงด้านบุคลากรการขาดแคลนครู โรงเรียนส่วนใหญ่มีครูไม่ครบชั้น ครูย้ายบ่อย ครูส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่น จึงมีปัญหาการย้ายครูในระหว่างปีการศึกษาและทางเขตพื้นที่ไม่สามารถบรรจุครูได้ทันท่วงที จึงทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ระบบสวัสดิการ ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูมีน้อย เนื่องจากปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ภูเขาสูงและทุรกันดารมีความยากลำบากแต่ระบบสวัสดิการ การเลื่อนขั้นเงินเดือน วิทยฐานะใช้ระบบเดียวกันทำให้ครูขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะ อย่างยิ่งครูผู้ดูแลนักเรียนในหอพักไม่มีค่าตอบแทนและสวัสดิการอื่น

โอกาส พบว่า หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ เป็นเพราะภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญกับการลงทุนทางเทคโนโลยี

สารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เป็นเครื่องมือที่มีอานุภาพสูงในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา ช่วยจัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารและจัดการ ช่วยเพิ่มความรวดเร็วและแม่นยำในการจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บรักษา และการเรียกใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ในงานจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยการเรียนการสอน สอดคล้องกับกัญญาพัชร พงษ์ดี (2559) ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน พบว่า การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงด้านโอกาสมีแนวทางการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและเอกชนส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และจัดตั้งเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประจวบ หนูเลี่ยง (2559) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของจังหวัดพัทลุง พบว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกด้าน ประเด็นโอกาส (Opportunities) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน มีบทบาทหน้าที่ และให้การสนับสนุนการจัดการศึกษามากขึ้นโดยเฉพาะด้านสื่อเทคโนโลยี

อุปสรรค พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเชื่อ และค่านิยมที่แตกต่างกัน ครอบครัวมีฐานะยากจน หมู่บ้านอยู่ห่างไกลจากโรงเรียนและการคมนาคม มีความยากลำบาก ผู้ปกครองประกอบเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ มีการศึกษาค่อนข้างน้อย นักเรียนขาดความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน สื่อและเทคโนโลยีมีผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของนักเรียน นักเรียนใช้เทคโนโลยีในทางที่ไม่สร้างสรรค์ ผู้บริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาย้ายบ่อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพของบริบทบนพื้นที่สูงและทุรกันดารมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษาให้เท่าทันกับนักเรียนพื้นราบได้มีข้อจำกัดในเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยมและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ฐานะทางเศรษฐกิจ นักเรียนไม่มีความรู้ถึงกฎหมายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและช่องทางสื่อ เทคโนโลยีดิจิทัลมีมากยากต่อการควบคุม สอดคล้องกับงานวิจัยของสันติ บูรณะชาติ (2561) พบว่า การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา มีอุปสรรคคือสภาพความพร้อมของครอบครัวมีฐานะยากจน พ่อแม่อย่าร้าง ผู้ปกครองมีพื้นฐานความรู้และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ความหลากหลายของชาติพันธุ์ทำให้ยากต่อการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดารของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ.2554-2559 พบว่า ปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนบนพื้นที่ภูเขาสูงและทุรกันดาร ได้แก่ สภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นภูเขาสูง อยู่ห่างไกล การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนกระจัดกระจายเป็นหย่อมบ้าน ตามที่ราบเชิงเขา หุบเขา บนเขาที่ มีความยากลำบากในการคมนาคม มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อหาเลี้ยงชีพ ฐานะค่อนข้างยากจน การสนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการศึกษามีน้อย

2. ผลการศึกษาความต้องการการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารทุรกันดาร 5 ด้านประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านแผนและงบประมาณ ด้านบริหารทั่วไปและด้านโครงการพระราชดำริ พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีความต้องการมากที่สุด คือ ด้านบุคคล เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีความต้องการมากที่สุด คือ ค่าตอบแทนพิเศษ สวัสดิการอื่น ๆ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของ

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร ทั้งนี้เป็นเพราะ ครูและผู้บริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารต้องการให้รัฐดูแลในเรื่องค่าตอบแทน สวัสดิการ รวมถึงการกำหนดเกณฑ์การเลื่อนวิทยฐานะให้แตกต่างจากโรงเรียนปกติ ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจที่จะให้ผู้บริหารและครูปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่นานขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาของ (Cronk, Crocker and Pueschelc, 1944) ได้กล่าวไว้ว่าการบำรุงรักษาทรัพยากรบุคคลเป็นกระบวนการที่สำคัญเพื่อที่จะรักษาบุคลากรให้อยู่กับองค์กรไปนาน ๆ เท่าที่จะเป็นไปได้และพนักงานได้มีโอกาสปฏิบัติงานด้วยความพึงพอใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ชี้วัดความผูกพันต่อองค์กรของ (Allen & Meyer, 1990) แนวคิดนี้ ได้เสนอว่าความผูกพันต่อองค์กรเป็นสภาวะจิตใจของบุคคลที่ยึดเหนี่ยวอยู่กับองค์การ ได้แก่ ความผูกพันด้านจิตใจ คือ ความต้องการของบุคคลที่จะอยู่ในองค์กรต่อไป โดยทุ่มเทความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ความผูกพันด้านการคงอยู่ คือ การที่บุคคลมีแนวโน้มที่จะทำงานให้องค์กรอย่างต่อเนื่อง มีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติงาน ไม่เปลี่ยนแปลงโยกย้ายที่ทำงานบ่อย รู้ถึงการลงทุนในองค์กรแลกกับผลตอบแทนกับการปฏิบัติงาน ถ้าหากบุคคลรับรู้ว่าตนเองยังได้กำไรจากการปฏิบัติงานก็จะยังคงอยู่กับองค์กรต่อไปและสอดคล้องกับงานวิจัยของ มานิตย์ แก้วกันธะ (2558) การบริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่มีนักเรียนหลายชนเผ่าเรียนรวมกันสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า ความต้องการอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารด้านงบประมาณ ด้านการบริหารด้านวิชาการและการบริหารด้านบริหารทั่วไป

3. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนในพื้นที่ภูเขาสูงและทุรกันดาร พบว่า แนวทางการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารควรจะเป็น 1) จัดรูปแบบการเรียนการสอนตามปกติ แต่ปรับโครงสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เน้นจัดการศึกษาทางเลือกด้านอาชีพและการดำรงชีวิต 2) เปิดห้องเรียนสาขาตามหย่อมบ้านที่อยู่ห่างไกล 3) การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม 4) สร้างภาคีการมีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรท้องถิ่น ชุมชน และประชาชน 5) อุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัว ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม เช่น เพิ่มค่าอาหารเช้าและเย็น ค่าเสื้อผ้า ค่าของใช้ส่วนตัวสำหรับนักเรียนพักนอน 6) ทำข้อตกลงร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาที่มีคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ ให้จัดนักศึกษาไปฝึกสอนในโรงเรียนที่อยู่บนพื้นที่สูงและทุรกันดาร 7) เพิ่มค่าครองชีพ ค่าตอบแทนให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร 8) กำหนดเกณฑ์การเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูให้เป็นกาลเฉพาะ 9) พัฒนาระบบช่วยเหลือดูแลและเฝ้าระวังนักเรียนให้ได้เรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ ทั้งนี้ เนื่องจากนโยบายพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาเป็นนโยบายที่กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษาครอบคลุมทั้งด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป รวมถึงงานอื่น ๆ ให้มีความทันสมัย พร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายการจัดการศึกษา จะต้องมีแนวปฏิบัติเฉพาะเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบท และมีแรงจูงใจให้ผู้บริหารและครูเข้าใจในความเป็นพื้นที่สูงและทุรกันดารสามารถปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Banks (2001) ได้กล่าวถึงโรงเรียนในฐานะเป็นระบบทางสังคม (The School as a Social System) งานนโยบายของโรงเรียนทั้งงานวิชาการ งานหลักสูตร และรายวิชาที่เรียน พฤติกรรมและวิธีการสอนของครู พฤติกรรมและวิธีการเรียนของนักเรียน กระบวนการวัดและประเมินผลและการมีส่วนร่วมของชุมชน งาน

แผนงบประมาณ และงานอื่น ๆ ทั่วไป สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ในการที่จะทำให้การบริหารโรงเรียนประสบความสำเร็จและสอดคล้องกับ สยาม เรืองสุกใสย์ (2560) ได้เสนอแนวทาง มาตรการในการพัฒนาพื้นที่สูงโมเดลกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำหรับนักเรียนด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงโรงเรียนล่องแพวิทยา 4 ด้าน ดังนี้ 1) โอกาสและการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียน 2) เสริมสร้างระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง มาตรการที่ 3) ส่งเสริมองค์ความรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 มาตรการที่ 4) เสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้เรียน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยขอ งมนต์นภัส มโนการณ์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร พบว่า แนวการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงและทุรกันดารประกอบด้วย 6 แนวทาง คือ 1) บ้านพักนอน 2) ห้องเรียนเคลื่อนที่ 3) หนึ่งโรงเรียนสามระบบ 4) เทคโนโลยีทางไกล 5) ทวิภาษา และ 6) ส่งเสริมอาชีพและทักษะชีวิตเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีทักษะชีวิต พึ่งพาตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าการบริหารโรงเรียนมีจุดอ่อนจุดแข็งโอกาสและอุปสรรคของแต่ละโรงเรียนคล้าย ๆ กันตามบริบทโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร ผู้บริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารควรให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโรงเรียน

1.2 เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าระดับความต้องการด้านบุคลากรมีความต้องการมากที่สุด ผู้บริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารควรให้ความสำคัญกับความต้องการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

1.3 เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าแนวทางการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารมีด้วยกันหลายแนวทางผู้บริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารควรให้ความสำคัญเพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้บริหารในการบริหารโรงเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้บริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารให้มีความรู้ ทักษะและเจตคติที่จำเป็นต่อการบริหาร

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับความต้องการและแนวทางการบริหารโรงเรียนเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับนักเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารเพื่อให้ทราบถึงแนวทางการส่งเสริมอาชีพของนักเรียนในอนาคต

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับการบริหารแบบทวิภาษาเพื่อจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นโดยเฉพาะของโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

2.3 ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการในการเสริมสร้างให้ผู้เรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารมีความรู้ด้านดิจิทัลระดับประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.** ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล. กรุงเทพฯ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2545.** กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสปอรต์ ซินดิเค จำกัด.

กัญญาพัชร พงษ์ดี (2559). กลยุมธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 10**(1), 162–179.

โครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2559). สำนักงาน . **บทสรุปแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร.** ฉบับที่ 4 พ.ศ.2550 – 2559.

ประจวบ หนูเลี่ยง. (2559) . พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา แบบมีส่วนร่วมของจังหวัดพัทลุง. **วารสารปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 28**(2), 232–253.

มานิตย์ แก้วกันธะ. (2558). การบริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่มีนักเรียนหลายชนเผ่าเรียนรวมกัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9**(2), 106–114.

เพ็ญนภา ดีชัยยะ .(2554). **ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจในฐานบรรทัดฐานทางสังคมในบริบทโลกาภิวัฒน์ กรณีศึกษา นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มนต์นภัส มโนการณ์ . (2560). การสังเคราะห์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร. **วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 18**(1), 70–82.

สมพิศ กาติ๊บ. (2557). **กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่ภูเขาสูงภาคเหนือตอนบน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

สมชาย อังสุโชติเมธี. (2562). **รูปแบบการพัฒนาครูผู้สอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่สูงสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.** คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น จังหวัดตาก.

สมยศ นาวีการ. (2551). **การบริหารเชิงกลยุทธ์.** กรุงเทพฯ: อักษรไทย.

สยาม เรืองสุกใสย์. (2560). **“วิธีปฏิบัติที่ดี” พื้นที่สูงโมเดลกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำหรับนักเรียนด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง โรงเรียนล่องแพวิทยา.** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 2.

สันติ บูรณะชาติ. (2561). **กลยุทธ์การบริหารจัดการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา**. สาขาวิชาการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). **การพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ภูเขาสูงและทุรกันดาร.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อโณทัย ไทยวรรณศรี และคณะ. (2559). **รูปแบบการพัฒนาครูผู้สอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.**

เอกชัย บุญยาธิษฐาน. (2553). **คู่มือวิเคราะห์ SWOT อย่างมืออาชีพ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.

Allen, N. J., & Meyer, J. P. (1990). The measurement and antecedents of affective, continuance, And normative commitment to the organization. **Journal Of Occupational Psychology, 63**(10), 1–18.

Bank, James A. and Cherry A. McGee Banks. (2001). **Multicultural Education: issues and Perspectives (4th ed).** New York: John Wiley & Sons.

Cronk, C.,Crocker, A.C.,& Pueschel, S.M. (1994). **Human Resume Management.** South Melbourne: Thomas Nelson.